

Gemeente
1. **Amsterdam**

Bezoekadres
Amstel 1
1011 PN Amsterdam

Postbus 202
1000 AE Amsterdam
Telefoon 14 020
amsterdam.nl

Retouradres: Waternet, Postbus 94370, 1090 GJ Amsterdam

De leden van de raadscommissie Financiën
Amstel 1
1011 PN AMSTERDAM

Datum 25 augustus 2015
Ons kenmerk WN 15.095121
Uw kenmerk
Behandeld door M. Veer (Waternet)
Telefoon/e-mail
Bijlage(n) 1. Synthese onderzoeksrapporten biodiversiteit
Onderwerp Beheer damherten Amsterdamse Waterleidingduinen, aanvullende informatie n.a.v. bespreking in commissievergadering 25 juni jl.

Geachte leden van de raadscommissie,

Bij de bespreking van de stand van zaken van het damhertenbeheer in de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) en omstreken, in de vergadering van de commissie Financiën van 25 juni 2015, heb ik u toegezegd de inmiddels afgeronde rapporten te sturen van de onderzoeken naar de biodiversiteit. In deze brief ga ik hierop in, alsook op enkele vragen die gesteld zijn naar aanleiding van de rapportage "Damherten in de Amsterdamse Waterleidingduinen, een overzicht". Ook wil ik u informeren over het proces rondom de afronding van het nieuwe Faunabeheerplan damhert, en de ontheffingsaanvraag voor actief beheer van de damhertenpopulatie in het totale leefgebied. Deze is eind augustus 2014 aangevraagd door Waternet en de andere natuurbeheerders in de regio, conform het collegebesluit van 20 augustus 2013. Een en ander kan desgewenst door u worden betrokken bij de bespreking van dit onderwerp in de raadsvergadering van 9 september.

Onderzoeksrapporten biodiversiteit

Landelijke kennisinstellingen (Floron, De Vlinderstichting, EIS (*European Invertebrate Survey*) Nederland, Zoogdiervereniging, en Unie van Bosschappen) hebben de effecten van damherten op de biodiversiteit onderzocht. Uit deze onderzoeken blijkt dat de biodiversiteit afneemt vanwege de graasdruk door damherten, wat onder meer leidt tot schade aan meerdere diersoorten. In de bijgevoegde synthese van de onderzoeken zijn de resultaten van de onderzoeken beschreven en de belangrijkste conclusies samengevat. In het damhertendossier op de website van Waternet (www.waternet.nl/projecten/dossier-damherten/naslag/) zijn alle [rapporten](#) te lezen. Een lijst met rapporten is opgenomen in de synthese. Ook is een artikel over het effect van

damhertenbegrazing op bloemplanten en dagvlinders verschenen in vakblad *De Levende Natuur*¹. Dit artikel is ook te vinden op de website.

De resultaten van de onderzoeken worden tevens meegenomen in het nieuwe Faunabeheerplan damhert, dat de betrokken Faunabeheereenheden (FBE's) opstellen. In het Faunabeheerplan is aangegeven hoe binnen de komende 5 jaar de damhertenpopulatie in omvang zal worden teruggebracht, waarbij periodieke evaluatiemomenten worden ingebouwd.

Vangen en verplaatsen van damherten

De verplaatsing van damherten uit de AWD naar andere Europese natuurgebieden, is in de raadsvoordracht van 11 september 2013 voorgesteld als aanvullende optie om de populatie in aantal te reduceren. Destijds ontbrak bij de gemeenteraad het draagvlak om deze vorm van beheer verder uit te werken. In de commissievergadering van 25 juni jl. is onder andere door het raadslid Guldemond (D66) opnieuw gevraagd om deze beheeroptie te verkennen.

Waternet heeft de vraag voorgelegd aan de organisatie Rewilding Europe. Zij hebben een verzoek van het nationaal Park Rodopen in Bulgarije om damherten te plaatsen. In de Rodopen worden de dieren ingezet als natuurlijke grazer in verlaten landbouwgebieden om de biodiversiteit te herstellen. In een meerjarenvisie voor het gebied wordt een beeld geschetst van natuurlijke processen (inclusief natuurlijke vijanden zoals wolven) en grootschalige natuurontwikkeling, waarbij met name ecotoerisme gericht op *wildlife watching* een belangrijke economische pijler wordt (www.rewildingeurope.com).

Op dit moment is nog niet goed in te schatten in welke mate damherten uit de AWD kunnen worden gevangen en verplaatst. Deze optie zou daarom kunnen worden overwogen bij wijze van proef, onder deskundige begeleiding en toezicht op dierenwelzijn. Met een dergelijke proef in de winter van 2016 kan worden gezien in hoeverre deze maatregel een verantwoorde en zinvolle aanvulling op het actief beheer is, waardoor uiteindelijk minder dieren geschoten hoeven te worden om de gewenste populatieomvang te bereiken.

Voor het vangen en verplaatsen kan gebruik worden gemaakt van de ervaringen van Rewilding Europe, die de stichting heeft opgedaan met het verplaatsen van dieren (zoals damherten, wisenten, konikspaanen, edelherten, hekrunderen, przewalskipaanen) in Europa voor natuurbeschermingsorganisaties, Staatsbosbeheer, provincies, ministeries, het Wereldnatuurfonds en Nationaal Park Zuid-Kennemerland (NPZK).

Zowel het vangen, verplaatsen en uitzetten van de dieren zou plaats vinden onder gespecialiseerd veterinaire toezicht. Voor het transport gelden de wettelijke richtlijnen voor diertransporten, waarop het toezicht van de Voedsel en Warenautoriteit voor transport van toepassing is. Op verzoek van Waternet is in het komende Faunabeheerplan de mogelijkheid voor deze aanvullende maatregel opgenomen.

---

¹ *De Levende Natuur* is een tijdschrift uitgebracht door een gelijknamige onafhankelijke stichting en is een professioneel forum voor natuurbescherming, -beheer en -beleid in Nederland en Vlaanderen.

Vanwege de grote aantallen waarmee de populatie moet worden teruggebracht, bij de huidige omvang en groei, is het transporteren als beheersmaatregel alleen niet voldoende. Daarom is ook actief beheer in de vorm van afschot noodzakelijk.

Diverse beheeraspecten

In de commissie zijn vragen gesteld over de verwerking van de damherten die bij actief beheer van de populatie zullen worden afgeschoten. Ik wil u in dit verband nogmaals wijzen op de wens uit de aangenomen motie Jager 725 (d.d. 13 september 2013): het beheer zal niet opbrengst gedreven zijn. De geschoten dieren zullen op een duurzame wijze worden verwerkt en deels geleverd worden aan de Voedselbank en deels als streekproduct worden afgezet.

In de motie wordt tevens gevraagd om het reactieve beheer vorm te geven en te leren van het vroeg-reactieve beheer in de Oostvaardersplassen. Dit is gebeurd en in de AWD wordt reactief beheer al uitgevoerd; zieke en gewonde dieren worden vroegtijdig uit hun lijden verlost. Voor het behoud en herstel van de biodiversiteit zal de populatie damherten in omvang teruggebracht moeten worden tot een aantal dat in balans is met de overige natuurwaarden. Daarvoor is actief beheer noodzakelijk.

De uitvoering van het actief beheer zal zodanig zijn dat de kans dat dieren schuw worden, zo klein mogelijk is. Slechts een aantal maanden (november – maart) wordt beheer uitgevoerd, er zijn dus lange periodes zonder actief beheer. De uitvoering is bovendien kleinschalig, de dieren worden niet opgedreven. De ervaringen ten aanzien van de zichtbaarheid van de damherten bij een dergelijke zorgvuldige uitvoering van actief beheer in Zeeland (Kop van Schouwen en Manteling van Walcheren) zijn positief volgens de beheerders Zeeuws Landschap en de provincie Zeeland.

Verbinding met de gebieden en gemeenten rondom de AWD

De Amsterdamse Waterleidingduinen staan niet op zichzelf maar vormen samen met het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en de duinen van Noordwijk één groot natuur- en recreatiegebied. Het gebied wordt (internationaal) geroemd om zijn landschappelijke kwaliteit en biodiversiteit. Voor een verantwoord beheer wordt steeds meer gewerkt met beheerplannen die het hele gebied omvatten. Recreatievoorzieningen vragen om afstemming over gemeentegrenzen en eigendomsgrenzen heen. De provincies stellen tevens voor het gehele gebied één Natura 2000 beheerplan op. Ook dieren houden zich niet aan gemeente- en eigendomsgrenzen. De beperking van overlast, de borging van de verkeersveiligheid en het behoud van de biodiversiteit vereisen daarom afstemming tussen beheerders, provincies en de omliggende gemeenten.

Alleen door een gezamenlijke aanpak, kan het zich verder ontwikkelen als hoogwaardig natuur- en recreatiegebied binnen de deltametropool. Daarbinnen past, zoals ik in de commissievergadering heb aangegeven, een robuuste populatie damherten² die duurzaam kan leven in dit grote natuur- en recreatiegebied. De streefstand voor de AWD (600-800 damherten) is door het onderzoeksinstituut Alterra berekend op basis van een erkende methode. Deze methode berust op het schatten van het voedselaanbod in de nawinter, de energetische bottleneck voor de damhertenpopulatie. De berekening houdt nadrukkelijk ook rekening met dierenwelzijn: de damherten leven zonder voedselconcurrentie en zonder (grote) drang om het gebied te verlaten.

---

² De streefstand voor de AWD is 600-800 damherten en voor het NPZK 200 damherten. In totaal dus 1000 damherten.

Compensatie van natuurschade

In de paragraaf hierboven heb ik beschreven dat het totale duingebied juist (internationaal) geroemd wordt om de landschappelijke kwaliteit en biodiversiteit. Het bewust accepteren van schade vind ik ongewenst en doet afbreuk aan de waarde van het gebied.

Compensatie in de zin van de Natuurbeschermingswet is aan de orde als schadelijke effecten van een activiteit gecompenseerd dienen te worden. Compensatie is hier niet aan de orde, want het doorgroeien van de damhertenpopulatie is wettelijk gezien geen activiteit, maar een zogenaamde autonome ontwikkeling.

Het gaat hier om een Natura 2000 gebied, waarvoor Waternet als beheerder de wettelijke verplichting heeft bepaalde natuurdoelen te halen en in stand te houden. Bij schade veroorzaakt door een autonome ontwikkeling zoals de groei van de damhertenpopulatie, geldt dat dit voorkomen moet worden omdat anders de natuurdoelen niet behaald kunnen worden. Ook heeft de Europese Commissie, die het Life + project³ controleert, al opgemerkt dat reductie van de populatie gewenst is, omdat de grote aantallen damherten de effecten van de maatregelen frustreren en investeringen in de kwaliteit van de natuur teniet doen.

Proces

U bent via de dagmail uitgenodigd voor een werkbezoek aan de Amsterdamse Waterleidingduinen, om de situatie ter plaatse te kunnen bekijken. Dit bezoek zal op 31 augustus plaatsvinden. Een programma voor het bezoek wordt u separaat toegezonden. Bij het veldbezoek zijn deskundigen voor toelichting op het dossier aanwezig.

Het Faunabeheerplan damhert 2016-2021 wordt in augustus door de FBE's in opdracht van de betrokken natuurorganisaties afgerond en vervolgens ter goedkeuring aan de colleges Gedeputeerde Staten (GS) van Noord- en Zuid-Holland gestuurd. Daarna zal het plan ook aan het college van B&W worden aangeboden en ter kennisneming aan de commissieleden worden gestuurd. Na de goedkeuring van het plan, vragen de Faunabeheereenheden toestemming aan GS voor de uitvoering van het in het plan beschreven beheer, door het vragen van ontheffing en/of aanwijzing op grond van de artikelen 67 en 68 Flora- en faunawet.

Zoals eerder gezegd worden het Faunabeheerplan en het voorgenomen beheer in nauw overleg met de partners in de regio (natuurorganisaties en provincies) opgesteld. Ook de gemeenten in de regio zullen geïnformeerd worden. Deze bestuurlijke partners roepen Amsterdam al jaren op om, zoals destijds tijdens het besluit van 2013 is geconcludeerd, haar verantwoordelijkheid te nemen binnen het gezamenlijke beheer. De druk van de bestuurlijke partners – niet in de laatste plaats aangrenzend aan de AWD – neemt toe. Ik heb daar begrip voor en deel de wens dat Amsterdam haar verantwoordelijkheid moet nemen.

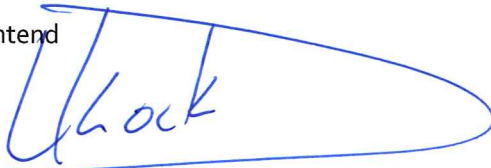
---

³ Waternet voert sinds 2012 een project uit voor natuurherstel in de AWD waarbij grootschalige ingrepen plaatsvinden. Dit project wordt gefinancierd door de Europese Unie en de provincie Noord-Holland.

Waternet streeft ernaar uiterlijk vanaf 1 januari 2016 te kunnen beschikken over een ontheffing. Langer wachten zal leiden tot meer schade aan de natuur en biodiversiteit in de AWD. Dit neemt niet weg dat de tijd zal worden genomen voor een zorgvuldig en geleidelijk traject, waarbij ingrepen in de populatie worden gemonitord en waarin bijgestuurd kan worden wanneer de omstandigheden daartoe aanleiding geven.

Ik hoop u hiermee voor dit moment voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend

A handwritten signature in blue ink that reads "Udo Kock". The signature is stylized, with the first letter 'U' being large and the 'K' having a long, sweeping tail that extends to the right.

Udo Kock
wethouder Financiën en Water